ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (τέταρτο πενταμελές τμήμα)
της 5ης Δεκεμβρίου 2002 *

Στην υπόθεση Τ-114/00,

Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum eV, με έδρα το Borken (Γερμανία), εκπροσωπούμενη από τον M. Pechstein, καθηγητή,

προσφεύγουσα,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπουμένης από τους Δ. Τριανταφύλλου και K.-D. Borchardt, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

καθής,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

υποστηριζομένης από την

Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, εκπροσωπούμενη, αρχικώς, από τους W.-D. Plessing και T. Jürgensen και, στη συνέχεια, από τους W.-D. Plessing και M. Lumma,

παρεμβαίνουσα,

που έχει ως αντικείμενο αίτημα ακυρώσεως της αποφάσεως της Επιτροπής της 22ας Δεκεμβρίου 1999 σχετικά με το σχέδιο κρατικών ενισχύσεων αριθ. 506/99,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(τέταρτο πενταμελές τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Βηλαρά, Πρόεδρο, V. Tiili, J. Pirrung, P. Mengozzi και A. W. H. Meij, δικαστές,

γραμματέας: D. Christensen, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 7ης Μαρτίου 2002,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Πραγματικά περιστατικά

1 Η προσφεύγουσα, Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum eV, είναι ένωση στην οποία μετέχουν ενώσεις προσώπων που αντιμετωπίζουν προβλήματα σχετικά με την ιδιοκτησία στους τομείς της γεωργίας και της δασοκομίας, προσώπων εκτοπισθέντων των οποίων οι ιδιοκτησίες απαλλοτριώθηκαν, προσώπων τα οποία υπήρξαν θύματα μέτρων δημεύσεως στον βιομηχανικό, βιοτεχνικό και εμπορικό τομέα, καθώς και μικρομεσαίες επιχειρήσεις που είχαν την έδρα τους στην πρώην σοβιετική ζώνη κατοχής ή την πρώην Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας.

2 Κατόπιν της επανενώσεως της Γερμανίας το 1990, περίπου 1,8 εκατομμύρια εκτάρια γεωργικών και δασικών γαιών μεταβιβάστηκαν από το Δημόσιο της Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας προς αυτό της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας.

3 Δυνάμει του Ausgleichsleistungsgesetz (γερμανικού νόμου περί αντισταθμίσεων), που αποτελεί το άρθρο 2 του Entschädigungs- und Ausgleichsleistungsgesetz (γερμανικού νόμου περί αποζημιώσεων και αντισταθμίσεων, στο εξής: EALG) και ο οποίος τέθηκε σε ισχύ την 1η Δεκεμβρίου 1994, οι γεωργικές γαίες που βρίσκονται στην πρώην Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας και τις οποίες κατείχε ο Treuhandanstalt, οργανισμός δημοσίου δικαίου επιφορτισμένος με την αναδιάρθρωση των παλαιών επιχειρήσεων της πρώην Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας, μπορούσαν να αγοραστούν από διάφορες κατηγορίες προσώπων σε τιμή κατώτερη

της πραγματικής αγοραίας αξίας τους. Εμπίπτουν στις κατηγορίες αυτές, κατά προτεραιότητα και υπό την προϋπόθεση ότι κατοικούσαν επί τόπου στις 3 Οκτωβρίου 1990 και έχουν συνάψει, την 1η Οκτωβρίου 1996, σύμβαση μακροχρόνιας μισθώσεως αφορώσα γαίες οι οποίες αποτελούσαν άλλοτε ιδιοκτησία του λαού και επρόκειτο να ιδιωτικοποιηθούν από τον Treuhandsanstalt, τα πρόσωπα που είχαν ήδη συνάψει μίσθωση αγροτικού κτήματος, οι διάδοχοι των παλαιών γεωργικών συνεταιρισμών, τα πρόσωπα που επανεγκαταστάθηκαν στο εν λόγω έδαφος και των οποίων οι γαίες είχαν απαλλοτριωθεί κατά την περίοδο 1945-1949 ή επί Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας και τα οποία, έκτοτε, ασχολούνται και πάλι με την εκμετάλλευση γαιών, καθώς και οι αγρότες που περιγράφονται ως νεοεγκατασταθέντες στο εν λόγω έδαφος οι οποίοι δεν διέθεταν γαίες εντός των νέων Länder. Δευτερευόντως, στις κατηγορίες αυτές εμπίπτουν οι πρώην ιδιοκτήτες των οποίων οι περιουσίες απαλλοτριώθηκαν πριν από το 1949 και στους οποίους δεν επιστράφηκαν οι ιδιοκτησίες τους ούτε οι ίδιοι άρχισαν εκ νέου γεωργική απασχόληση επί τόπου. Οι τελευταίοι μπορούν να αποκτήσουν μόνον τις εκτάσεις που δεν έχουν αγοραστεί από τα πρόσωπα που εμπίπτουν στις κύριες κατηγορίες.

4 Ο νόμος αυτός προέβλεπε επίσης τη δυνατότητα αγοράς δασικών εκτάσεων με προτιμησιακούς όρους, καθώς και τον νομικό ορισμό των κατηγοριών προσώπων που προβλέπονταν στο πλαίσιο αυτό.

5 Κατόπιν καταγγελιών σχετικά με αυτό το πρόγραμμα αποκτήσεως γαιών, τις οποίες υπέβαλαν Γερμανοί υπήκοοι καθώς και υπήκοοι άλλων κρατών μελών, η Επιτροπή κίνησε, στις 18 Μαρτίου 1998, διαδικασία εξετάσεως σύμφωνα με το άρθρο 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 88, παράγραφος 2, ΕΚ) (ΕΕ 1998, C 215, σ. 7).

6 Με την απόφαση 1999/268/ΕΚ, της 20ής Ιανουαρίου 1999, σχετικά με την απόκτηση εκτάσεων σύμφωνα με το νόμο περί αντιστάθμισης (ΕΕ L 107, σ. 21) (στο εξής: απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 1999), η οποία εκδόθηκε κατά το πέρας της διαδικασίας εξετάσεως κατά το άρθρο 88, παράγραφος 2, ΕΚ, η Επιτροπή έκρινε ότι το πρόγραμμα αποκτήσεως γαιών ήταν ασυμβίβαστο με την κοινή αγορά στο μέτρο που οι ενισχύσεις τις οποίες προβλέπει συνδέονται με την προϋπόθεση της επιτόπου εγκαταστάσεως στις 3 Οκτωβρίου 1990 και υπερβαίνουν το ανώτατο όριο εντάσεως της ενισχύσεως για την απόκτηση γεωργικών γαιών, δεδομένου ότι το ανώτατο αυτό όριο έχει καθοριστεί στο 35 % για τις γεωργικές εκτάσεις σε μη μειονεκτικές περιοχές

κατά την έννοια του κανονισμού (ΕΚ) 950/97 του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 1997, για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των γεωργικών διαρθρώσεων (ΕΕ L 142, σ. 1). Όσον αφορά, ειδικότερα, την προϋπόθεση της επιτόπου εγκαταστάσεως στις 3 Οκτωβρίου 1990 που προβλέπει ο νόμος περί αντισταθμίσεων, η Επιτροπή διαπίστωσε τα ακόλουθα:

«[...] ο νόμος αυτός προσφέρει σε φυσικά και νομικά πρόσωπα στα νέα ομόσπονδα κρατίδια ένα πλεονέκτημα σε σύγκριση με πρόσωπα τα οποία δεν είχαν καταχωρηθεί ως εγκατεστημένα ή ως κάτοικοι της Γερμανίας και, συνεπώς, ενδέχεται να παραβιάζει την απαγόρευση των διακρίσεων σύμφωνα με τα άρθρα 52 έως 58 [της Συνθήκης ΕΚ].

Μπορεί μεν οι πολίτες της Κοινότητας να ήταν σε θέση να αποδείξουν ότι, κατά την ημερομηνία αναφοράς της 3ης Οκτωβρίου 1990, ο (κύριος) τόπος εγκατάστασής τους ήταν η [πρώην Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας], ωστόσο, αυτό μπορούσε να αποδειχθεί σχεδόν μόνον από Γερμανούς υπηκόους — ιδιαιτέρως από εκείνους που κατοικούσαν προηγουμένως στα νέα ομόσπονδα κρατίδια.

Κατ' αυτόν τον τρόπο, η προϋπόθεση αυτή απέκλειε πρόσωπα τα οποία δεν πληρούσαν το κριτήριο της (κύριας) εγκατάστασης στην περιοχή της [πρώην Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας].

[...]

Το κριτήριο "τόπος εγκατάστασης στις 3 Οκτωβρίου 1990" μπορεί να αιτιολογηθεί μόνον εφόσον είναι απαραίτητο και κατάλληλο για την επίτευξη του στόχου του νομοθέτη.

[...]

[...] ο στόχος ήταν να ληφθούν υπόψη και όσοι ενδιαφέρονταν να δραστηριοποιηθούν ως επιχειρηματίες, οι οποίοι ή οι οικογένειες των οποίων είχαν ζήσει και εργαστεί για πολλές δεκαετίες στη [Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας].

[...]

Ωστόσο, για την επίτευξη του στόχου αυτού δεν ήταν καθόλου απαραίτητο να ορισθεί η προϋπόθεση της επιτόπου εγκατάστασης στην ημερομηνία αναφοράς της 3ης Οκτωβρίου 1990. Συγκεκριμένα, νεοεγκαθιστάμενοι γεωργοί ή νομικά πρόσωπα, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, του νόμου περί αντιστάθμισης, μπορούσαν να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα απόκτησης γαιών, εφόσον την 1η Οκτωβρίου 1996 είχαν μισθώσει για μεγάλο χρονικό διάστημα εκτάσεις που στο παρελθόν αποτελούσαν κρατική ιδιοκτησία και θα ιδιωτικοποιούντο από [τον Treuhandanstalt].

Κατά την πορεία της διαδικασίας εξέτασης, ορισμένοι ενδιαφερόμενοι επέστησαν ιδιαιτέρως την προσοχή της Επιτροπής στο γεγονός ότι οι μακροπρόθεσμες μισθώσεις είχαν συναφθεί στη συντριπτική τους πλειοψηφία με Ανατολικογερμανούς. [...]

Συνεπώς, είναι σαφές ότι, στην πράξη, η επίτευξη του στόχου που επεδίωκε ο νομοθέτης δεν θα είχε παρεμποδισθεί εάν δεν επέμενε στον ορισμό της 3ης Οκτωβρίου 1990 ως ημερομηνία αναφοράς, ακόμη και αν αναγνωριστεί η νομιμότητα του στόχου αυτού (συμμετοχή των Ανατολικογερμανών στο πρόγραμμα απόκτησης γαιών).»

7 Με την ίδια αυτή απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 1999, η Επιτροπή επέβαλε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας να ανακτήσει τις ήδη χορηγηθείσες ενισχύσεις που κρίθηκαν ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά και να μη χορηγήσει πλέον νέες ενισχύσεις στο πλαίσιο του προγράμματος αυτού. Οι ουσιαστικές διατάξεις της αποφάσεως αυτής έχουν ως εξής:

«*Άρθρο 1*

Στο πρόγραμμα απόκτησης γαιών δυνάμει του άρθρου 3 του γερμανικού νόμου περί αντιστάθμισης δεν περιλαμβάνονται ενισχύσεις, εφόσον τα σχετικά μέτρα αφορούν αποκλειστικά τη χορήγηση αντισταθμιστικών παροχών για απαλλοτριώσεις ή παρεμβάσεις με παρόμοιες επιπτώσεις εκ μέρους των δημοσίων αρχών και εφόσον τα πλεονεκτήματα που παρέχονται είναι ίσα ή υπολείπονται των ζημιών που επέφεραν οι παρεμβάσεις αυτές.

Άρθρο 2

Οι ενισχύσεις συμβιβάζονται με την κοινή αγορά εφόσον δεν συνοδεύονται από την προϋπόθεση της επιτόπου εγκατάστασης στις 3 Οκτωβρίου 1990 και δεν υπερβαίνουν κατ' ανώτατο όριο το 35 % για γεωργικές εκτάσεις σε μη μειονεκτικές περιοχές, κατά την έννοια των διατάξεων του κανονισμού [...] 950/97.

Οι ενισχύσεις οι οποίες ήσαν συνδυασμένες με την προϋπόθεση της επιτόπου εγκατάστασης στις 3 Οκτωβρίου 1990, καθώς και οι ενισχύσεις το ύψος των οποίων υπερβαίνει το ανώτατο όριο του 35 % για γεωργικές εκτάσεις σε μη μειονεκτικές περιοχές, κατά την έννοια των διατάξεων του κανονισμού [...] 950/97, είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά.

Η Γερμανία οφείλει να καταργήσει τις ενισχύσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 2 και να πάψει πλέον να τις χορηγεί.

Άρθρο 3

Η Γερμανία αξιοί την επιστροφή, εντός δύο μηνών, των ενισχύσεων που έχουν χορηγηθεί σύμφωνα με το άρθρο 2 παράγραφος 2. Η επιστροφή των ποσών που έχουν χορηγηθεί γίνεται σύμφωνα με τις διαδικασίες και τις διατάξεις της γερμανικής νομοθεσίας και συμπεριλαμβάνει τους τόκους από τη στιγμή της χορήγησης των ενισχύσεων, σύμφωνα με το συντελεστή αναφοράς που είχε οριστεί κατά την αξιολόγηση των περιφερειακών ενισχύσεων.

[...]»

8 Μετά την έκδοση της αποφάσεως αυτής, ο Γερμανός νομοθέτης συνέταξε το σχέδιο του Vermögensrechtsergänzungsgesetz (συμπληρωματικού νόμου περί αποκαταστάσεως των περιουσιακών δικαιωμάτων), που καταργούσε και τροποποιούσε ορισμένους κανόνες εφαρμογής που προβλέπονταν στο πρόγραμμα αποκτήσεως γαιών. Από το σχέδιο αυτό προκύπτει, μεταξύ άλλων, ότι καταργήθηκε η προϋπόθεση της επιτόπου εγκαταστάσεως στις 3 Οκτωβρίου 1990 και καθορίστηκε στο 35 % η ένταση της ενισχύσεως (δηλαδή το τίμημα αγοράς των εν λόγω γαιών καθορίστηκε στην πραγματική αξία μείον 35 %). Η κύρια προϋπόθεση για την απόκτηση των γαιών σε μειωμένη τιμή ήταν στο εξής η ύπαρξη μακροχρόνιας μισθώσεως.

9 Το νέο αυτό νομοσχέδιο κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή και εγκρίθηκε από την τελευταία, χωρίς να κινηθεί η διαδικασία εξετάσεως του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ, με απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 1999 (στο εξής προσβαλλόμενη απόφαση,

ανακοίνωση στην ΕΕ 2000, C 46, σ. 2). Στα σημεία 55 έως 79 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή συνοψίζει το κοινοποιηθέν νομοσχέδιο. Στα σημεία 90, 91 και 95 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι τα στοιχεία που θεώρησε, με την απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 1999, ως ασυμβίβαστα με την κοινή αγορά δεν περιλαμβάνονται στο κοινοποιηθέν νομοσχέδιο. Η Επιτροπή διαπιστώνει επίσης, στο σημείο 123, τα ακόλουθα:

«Λαμβανομένων υπόψη των εγγυήσεων που παρέχουν οι γερμανικές αρχές, η Επιτροπή διαπιστώνει σαφώς την ύπαρξη επαρκών εκτάσεων γαιών ώστε να διορθωθεί οποιαδήποτε δυσμενής διάκριση χωρίς να ακυρωθούν οι συμβάσεις που έχουν συναφθεί κατ' εφαρμογήν του αρχικού EALG. Επιπλέον, στο μέτρο που η νέα ρύθμιση περιέχει στοχεία τα οποία, με ισοδύναμα κατά τα λοιπά κριτήρια, ευνοούν τους Ανατολικογερμανούς, το πλεονέκτημα αυτό εντάσσεται στον σκοπό της αναδιαρθρώσεως της γεωργίας στα νέα Länder, ενώ εξασφαλίζεται παράλληλα ότι οι ενδιαφερόμενοι, ή οι οικογένειές τους, που έχουν ζήσει και εργαστεί στη Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας επί δεκαετίες θα μπορούν να επωφεληθούν και αυτοί από την εν λόγω ρύθμιση. Με την απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 1999, η Επιτροπή αναγνώρισε το σύννομο του σκοπού αυτού και δεν το αμφισβήτησε.»

10 Με τη διαπίστωση αυτή, η Επιτροπή αγνόησε μια σειρά επικρίσεων τις οποίες είχαν διατυπώσει διάφοροι ενδιαφερόμενοι κατόπιν της εκδόσεως της αποφάσεως της 20ής Ιανουαρίου 1999 και σύμφωνα με τις οποίες το πρόγραμμα αποκτήσεως γαιών εξακολουθεί να συνεπάγεται, έστω και χωρίς την προϋπόθεση της επιτόπου εγκαταστάσεως στις 3 Οκτωβρίου 1990, δυσμενείς διακρίσεις, λόγω της προϋποθέσεως της υπάρξεως μακροχρόνιας μισθώσεως, προϋποθέσεως η οποία έχει ως συνέπεια τη διατήρηση του κριτηρίου της επιτόπου εγκαταστάσεως και καθιστά ανεπαρκή τον αριθμό των διαθεσίμων προς απόκτηση γαιών (σημεία 97 επ. της προσβαλλομένης αποφάσεως).

11 Κατόπιν της εκδόσεως της εγκριτικής αποφάσεως της Επιτροπής, ο Γερμανός νομοθέτης ψήφισε τον Vermögensrechtsergänzungsgesetz.

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

12 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 2 Μαΐου 2000, η προσφεύγουσα άσκησε την υπό κρίση προσφυγή.

13 Σύμφωνα με το άρθρο 114, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, η καθής, με χωριστό δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 20 Ιουνίου 2000, προέβαλε ένσταση απαραδέκτου. Η προσφεύγουσα κατέθεσε τις παρατηρήσεις της επί της εν λόγω ενστάσεως στις 16 Αυγούστου 2000.

14 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 2 Οκτωβρίου 2000, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ζήτησε να παρέμβει υπέρ των αιτημάτων της Επιτροπής. Με διάταξη του προέδρου του τετάρτου πενταμελούς τμήματος του Πρωτοδικείου, της 9ης Νοεμβρίου 2000, η αίτηση αυτή έγινε δεκτή.

15 Η έγγραφη διαδικασία επί της ενστάσεως απαραδέκτου περατώθηκε στις 5 Μαρτίου 2001.

16 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο (τέταρτο πενταμελές τμήμα) αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία επί της ενστάσεως απαραδέκτου. Οι διάδικοι αγόρευσαν και απάντησαν στις προφορικές ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά τη συνεδρίαση της 7ης Μαρτίου 2002.

17 Η προσφεύγουσα ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση·

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

18 Η Επιτροπή και η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, που παρενέβη υπέρ της Επιτροπής, ζητούν από το Πρωτοδικείο:

— να απορρίψει την προσφυγή ως απαράδεκτη·

— να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.

Επί της ενστάσεως απαραδέκτου

19 Η Επιτροπή και η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας θεωρούν ότι η προσφυγή είναι απαράδεκτη για δύο λόγους: αφενός, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν αφορά την προσφεύγουσα ατομικά και άμεσα· αφετέρου, η προσφεύγουσα ενήργησε κατά κατάχρηση διαδικασίας.

Επί του πρώτου λόγου απαραδέκτου, που αντλείται από το ότι η απόφαση δεν αφορά την προσφεύγουσα ατομικά και άμεσα

Επιχειρήματα των διαδίκων

20 Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι ο έλεγχος των ενισχύσεων προβλέπεται από τις περί ανταγωνισμού διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ και ότι, κατά συνέπεια, μια απόφαση με την οποία εγκρίνονται ενισχύσεις μπορεί να θεωρηθεί ότι αφορά ατομικά εκείνες τις επιχειρήσεις που είναι ανταγωνίστριες των ωφελουμένων από τις ενισχύσεις επιχειρήσεων, ιδίως αν έχουν διαδραματίσει ενεργό ρόλο στην προηγηθείσα κύρια διαδικασία εξετάσεως και στον βαθμό που η θέση τους στην αγορά επηρεάζεται ουσιωδώς από την ενίσχυση που αποτελεί το αντικείμενο της προσβαλλομένης αποφάσεως.

21 Επομένως, κατά την Επιτροπή, το δικαίωμα μιας ενώσεως προς άσκηση προσφυγής ακυρώσεως κατά αποφάσεως περί εγκρίσεως ενισχύσεων είναι πολύ περιορισμένο. Παρατηρεί ότι μόνον οι ενώσεις επιχειρηματιών οι οποίες έχουν μετάσχει ενεργώς στη διαδικασία του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ αναγνωρίζονται ως πρόσωπα τα οποία μια τέτοια απόφαση αφορά ατομικά, στο μέτρο που θίγονται υπό την ιδιότητά τους ως διαπραγματευτή ή όταν υποκαθιστούν ένα ή πλείονα μέλη τους τα οποία θα μπορούσαν να ασκήσουν, τα ίδια, παραδεκτώς προσφυγή. Αν δεν υπήρχε τέτοιος περιορισμός, ένας απροσδιόριστος αριθμός τρίτων θα είχε δικαίωμα ασκήσεως προσφυγών ακυρώσεως κατά των αποφάσεων περί εγκρίσεως ενισχύσεων.

22 Συνεπώς, κατά την Επιτροπή, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν αφορά ατομικά την προσφεύγουσα. Συγκεκριμένα, έστω και αν αληθεύει ότι η προσφεύγουσα μετέσχε από το 1994 και μετά στην επίσημη διαδικασία εξετάσεως που οδήγησε στην έκδοση της αποφάσεως της 20ής Ιανουαρίου 1999 και στις άτυπες συζητήσεις για την εφαρμογή της και ότι, συνεπώς, επηρέασε τη διαδικασία λήψεως της αποφάσεως, δεν μετέσχε στη διαδικασία υπό την ιδιότητα της ενώσεως επιχειρήσεων, αλλά ως ένωση εκπροσωπούσα συμφέροντα απτόμενα των ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων των

μελών της. Η Επιτροπή παραπέμπει συναφώς στο καταστατικό της προσφεύγουσας, σύμφωνα με το οποίο η τελευταία έχει ως αποστολή την προάσπιση των γενικών συμφερόντων και των ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων των μελών της ως ιδιοκτητών οικιών, οικοπέδων, γαιών και κάθε είδους εκμεταλλεύσεων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων έναντι των οποίων ελήφθησαν μέτρα απαλλοτριώσεως και των προσώπων των οποίων οι περιουσίες κολεκτιβοποιήθηκαν αυθαιρέτως, καθώς την επινόηση μηχανισμών αποζημιώσεως. Η Επιτροπή καταλήγει ότι η προσφυγή ασκήθηκε από ένωση πρώην ιδιοκτητών και, συνεπώς, δεν αφορά τον ανταγωνισμό. Υπογραμμίζει ότι οι ενώσεις οι οποίες δεν εκπροσωπούν επιχειρήσεις αλλά άλλα άσχετα κοινωνικά συμφέροντα δεν μπορούν να ασκήσουν προσφυγή κατά αποφάσεως περί εγκρίσεως ενισχύσεων.

23 Η Επιτροπή προσθέτει, παραπέμποντας στο άρθρο 295 ΕΚ, ότι αυτό ισχύει κατά μείζονα λόγο όταν, όπως στην υπό κρίση περίπτωση, πρόκειται για ζητήματα που εκφεύγουν του πλαισίου των κοινοτικών αρμοδιοτήτων, όπως είναι το ιδιοκτησιακό καθεστώς στα κράτη μέλη. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή παρατηρεί ότι η προσφεύγουσα δεν μπορούσε να επηρεάσει την απόφαση της Επιτροπής, δεδομένου ότι τα συμφέροντα τα οποία προασπίζει εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των κρατών μελών. Εξηγεί ότι η Επιτροπή συμβουλεύθηκε μεν την προσφεύγουσα και εξέτασε τις απόψεις της με μεγάλη προσοχή, δεν το έπραξε όμως με την πρόθεση να επιτρέψει στα ιδιοκτησιακά συμφέροντα που εκπροσωπεί η προσφεύγουσα να επηρεάσουν την απόφαση της, αλλά για να έχει στη διάθεσή της μια ενδιαφέρουσα πηγή πληροφοριών.

24 Η προσφεύγουσα δεν υποκαθιστά, εξάλλου, ένα ή πλείονα μέλη της τα οποία θα μπορούσαν να έχουν ασκήσει, τα ίδια, προσφυγή ακυρώσεως. Συγκεκριμένα, τα μέλη της προσφεύγουσας δεν έχουν την ιδιότητα του ανταγωνιστή και δεν μπορούσαν, συνεπώς, να ασκήσουν προσφυγή ακυρώσεως κατά της προσβαλλομένης αποφάσεως. Ναι μεν τα μέλη της προσφεύγουσας βρίσκονται, ασφαλώς, σε σχέση «ανταγωνισμού» με τους ωφελουμένους από το επίδικο πρόγραμμα αποκτήσεως γαιών, δεν πρόκειται όμως για ανταγωνισμό υπό την έννοια της Συνθήκης ΕΚ. Συναφώς, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι το άρθρο 87 ΕΚ αναφέρεται σε επιχειρήσεις, σε κλάδους της οικονομίας και στις συναλλαγές και ότι, συνεπώς, ο ορισμός της εννοίας του ανταγωνισμού άπτεται της οικονομίας της αγοράς.

25 Η Επιτροπή θεωρεί, εξάλλου, ότι, εν πάση περιπτώσει, η προσφεύγουσα δεν μπορούσε να υποκαταστήσει ένα ή πλείονα μέλη της. Συγκεκριμένα, δεν έχει ως αποστολή την προάσπιση τυχόν «ανταγωνιστικών» συμφερόντων σε σχέση προς τους ωφελουμένους από το επίδικο πρόγραμμα αποκτήσεως γαιών, αλλά μόνον την προάσπιση των γενικών ή ιδιοκτησιακών συμφερόντων των μελών της.

26 Η προσφυγή είναι κατά μείζονα λόγο απαράδεκτη καθόσον αυτό το πρόγραμμα αποκτήσεως γαιών αποτελεί καθεστώς ενισχύσεων και, συνεπώς, η έγκριση του καθεστώτος αυτού από την Επιτροπή συνιστά μέτρο γενικής ισχύος, το οποίο εφαρμόζεται επί αντικειμενικώς καθοριζομένων καταστάσεων και παράγει έννομα αποτελέσματα έναντι μιας κατηγορίας προσώπων προσδιοριζομένων κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο.

27 Η Επιτροπή εκθέτει, τέλος, ότι η προσφεύγουσα εκπροσωπεί ουσιαστικώς ή και αποκλειστικώς γερμανικά συμφέροντα, ενώ η προσφυγή της έχει ως αίτημα να αναγνωριστεί από το Πρωτοδικείο ότι το επίδικο πρόγραμμα αποκτήσεως γαιών συνεπάγεται δυσμενή διάκριση βασιζόμενη στην ιθαγένεια και δεν μπορούσε, ως εκ τούτου, να εγκριθεί από την Επιτροπή. Η Επιτροπή καταλήγει ότι δεν υφίσταται συνάφεια μεταξύ των ιδίων συμφερόντων της προσφεύγουσας και των συμφερόντων τα οποία εκπροσωπεί στο πλαίσιο της υπό κρίση προσφυγής, τα οποία είναι αλλότρια συμφέροντα. Μια ένωση δεν έχει το δικαίωμα ασκήσεως προσφυγής δυνάμει του άρθρου 230, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ όταν δεν εκπροσωπεί τα συμφέροντα των μελών της. Η Επιτροπή υπενθυμίζει, συναφώς, ότι τα μέλη της προσφεύγουσας δεν είναι αλλοδαποί υπήκοοι της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, αλλά πρόσωπα τα οποία ζημιώθηκαν κατά τον πόλεμο και την μεταπολεμική περίοδο εντός της πρώην σοβιετικής ζώνης κατοχής και της πρώην Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας.

28 Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας θεωρεί, όπως και η Επιτροπή, ότι η προσφυγή είναι απαράδεκτη, πρώτον, διότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν αφορά την προσφεύγουσα ατομικά. Συγκεκριμένα, υποστηρίζει ότι καμία νομική διάταξη έχουσα εν προκειμένω εφαρμογή δεν αναγνωρίζει στην προσφεύγουσα διαδικαστικής φύσεως δικαιώματα, ότι η προσφεύγουσα δεν εκπροσωπεί συμφέροντα επιχειρήσεων οι οποίες θα μπορούσαν να ασκήσουν παραδεκτώς προσφυγή και, τέλος, ότι δεν εθίγησαν αυτά καθαυτά τα συμφέροντα της προσφεύγουσας ή η θέση της ως

διαπραγματευτή. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υπογραμμίζει, συναφώς, ότι, προκειμένου μια απόφαση εγκρίνουσα ενισχύσεις να αφορά μια ένωση ατομικά, δεν αρκεί να έχει λάβει η ένωση αυτή μέρος στη διαδικασία εξετάσεως των ενισχύσεων αυτών ως απλός ενδιαφερόμενος.

29 Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας συντάσσεται με την επιχειρηματολογία της Επιτροπής σύμφωνα με την οποία η προσφεύγουσα και τα μέλη της ανησυχούν περισσότερο για το ενδεχόμενο της μεταβολής του ιδιοκτησιακού καθεστώτος — το οποίο δεν μπορεί να επηρεαστεί από το κοινοτικό δίκαιο σύμφωνα με το άρθρο 295 ΕΚ — παρά για την ανταγωνιστική τους θέση στην αγορά. Παρατηρεί ότι πολλά μέλη της προσφεύγουσας δεν ασκούν γεωργική ή δασοκομική δραστηριότητα και δεν επιθυμούν να ασκήσουν τέτοια δραστηριότητα εντός της πρώην Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας, αλλά επιδιώκουν αποκλειστικά να επανακτήσουν τα δημευθέντα περιουσιακά τους στοιχεία. Κατά συνέπεια, η προσφεύγουσα δεν εκπροσωπεί συμφέροντα «επιχειρήσεων». Η διαπίστωση αυτή απορρέει και από το καταστατικό της προσφεύγουσας, σύμφωνα με το οποίο η τελευταία αποτελεί ένωση συγκροτούμενη από ενώσεις προστασίας της ιδιοκτησίας.

30 Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας τονίζει επίσης ότι η προσφεύγουσα δεν μετέσχε στη διαπραγμάτευση υπό την έννοια που εκτίθεται, π.χ., στην απόφαση του Πρωτοδικείου της 12ης Δεκεμβρίου 1996, Τ-380/94, AIUFFASS και AKT κατά Επιτροπής (Συλλογή 1996, σ. II-2169), δεδομένου ότι δεν έλαβε μέρος ούτε άμεσα ούτε έμμεσα στη διαμόρφωση της προσβαλλομένης αποφάσεως. Η προσφεύγουσα υπήρξε απλώς πηγή πληροφοριών για την Επιτροπή.

31 Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας συντάσσεται, περαιτέρω, με την επιχειρηματολογία της Επιτροπής σύμφωνα με την οποία η προσφεύγουσα δεν εκπροσωπεί, στην υπό κρίση υπόθεση, ίδια συμφέροντα, αλλά αλλότρια συμφέροντα. Δεδομένου ότι η προσφεύγουσα επικαλείται λόγους που δεν την αφορούν προσωπικώς, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η απόφαση την αφορά ατομικά υπό την έννοια του άρθρου 230, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας παρατηρεί επίσης ότι, ακόμα και αν η προσβαλλόμενη απόφαση ακυρωθεί ως εισάγουσα διακρίσεις εις βάρος κοινοτικών υπηκόων, αυτό δεν θα είχε ως

συνέπεια να επιτραπεί στους πρώην ιδιοκτήτες να ανακτήσουν τις γαίες τους. Συνεπώς, ο σκοπός της προσφυγής δεν μπορεί να επιτευχθεί απευθείας βάσει των ισχυρισμών τους οποίους προβάλλει η προσφεύγουσα στο πλαίσιο της υπό κρίση προσφυγής.

32 Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υποστηρίζει, δεύτερον, ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν αφορά άμεσα την προσφεύγουσα και τα μέλη της, δεδομένου ότι η απόφαση αυτή αφορά καθεστώς ενισχύσεων και αποτελεί, συνεπώς, μέτρο γενικής ισχύος το οποίο εφαρμόζεται επί αντικειμενικώς καθοριζομένων καταστάσεων και παράγει έννομα αποτελέσματα έναντι κατηγοριών προσώπων προσδιοριζομένων κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας αναγνωρίζει ότι μια απόφαση εγκρίνουσα ένα γενικό καθεστώς ενισχύσεων μπορεί να αφορά άμεσα ένα πρόσωπο, όταν το καθεστώς αυτό έχει ήδη συγκεκριμενοποιηθεί, αλλά υπογραμμίζει ότι αυτό δεν συμβαίνει εν προκειμένω. Συγκεκριμένα, οι δικαιούχοι των ενισχύσεων δεν έχουν ακόμα εξατομικευθεί και κατονομαστεί. Όλως αντιθέτως, μόνον κατά το πέρας της εξετάσεως κάθε ατομικής περιπτώσεως θα καθορίζεται κατά πόσον ένα ορισμένο πρόσωπο μπορεί να αποκτήσει γαίες. Προς τούτο, ο νόμος θέτει σε σχέση ανταγωνισμού μεταξύ τους ορισμένες κατηγορίες υποψηφίων, μεταξύ των οποίων θα πρέπει να γίνεται επιλογή, ο δε νομοθέτης προέβλεψε, προς τον σκοπό αυτόν, τη σύσταση συμβουλίων που επιλαμβάνονται των περιπτώσεων συγκρούσεως συμφερόντων.

33 Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας θεωρεί, εξάλλου, ότι αποκλείεται επίσης να αφορά η απόφαση την προσφεύγουσα άμεσα, καθόσον δεν υφίσταται κανένας αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της προσβαλλομένης αποφάσεως και του υποτιθεμένου συμφέροντος της προσφεύγουσας από πλευράς δικαίου του ανταγωνισμού. Συγκεκριμένα, ακόμα και αν κριθεί βάσιμη η αιτίαση που αντλείται από την παραβίαση της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων, αυτό δεν συνεπάγεται αυτομάτως την ανάκτηση των γαιών από τους πρώην ιδιοκτήτες τους οποίους εκπροσωπεί η προσφεύγουσα.

34 Προς αντίκρουση της ενστάσεως απαραδέκτου, η προσφεύγουσα παρατηρεί, καταρχάς, ότι εκπροσωπεί περισσότερες από χίλιες επιχειρήσεις που ασκούν γεωργική δραστηριότητα και οι οποίες ανταποκρίνονται στον ορισμό της εννοίας της επιχειρήσεως τον οποίο δέχεται το κοινοτικό δίκαιο, ήτοι στον ορισμό ο οποίος καλύπτει κάθε οντότητα ασκούσα οικονομική δραστηριότητα, ανεξαρτήτως του νομικού καθεστώτος της και του τρόπου χρηματοδοτήσεώς της.

35 Η προσφεύγουσα υπογραμμίζει επίσης ότι η εδραίωση και οικονομική εξάπλωση των επιχειρήσεων αυτών παρεμποδίζονται από το επίδικο πρόγραμμα αποκτήσεως γαιών, δεδομένου ότι στους ανταγωνιστές τους παρέχεται κατά προτεραιότητα πρόσβαση στην απόκτηση των γαιών αυτών και υπό ευνοϊκότερους όρους. Πρόκειται, κατά την άποψή της, για σχέση ανταγωνισμού κατά την έννοια του κοινοτικού δικαίου, δεδομένου ότι οι ωφελούμενοι από το πρόγραμμα αποκτήσεως γαιών και ορισμένοι από τους επιχειρηματίες που η ίδια εκπροσωπεί αναπτύσσουν δραστηριότητα στην ίδια αγορά.

36 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι σκοπός της δεν είναι η μεταβολή του ιδιοκτησιακού καθεστώτος, αλλά η πραγματική εφαρμογή της υποχρεώσεως ελέγχου των ενισχύσεων η οποία έχει ανατεθεί στην Επιτροπή, ούτως ώστε να προστατευθούν τα οικονομικά συμφέροντα των μελών της που είναι ανταγωνιστές των ωφελουμένων από τις ενισχύσεις. Η προσφεύγουσα ζητεί επίσης από το Πρωτοδικείο να λάβει υπόψη του το γεγονός ότι, μεταξύ των μελών της, περιλαμβάνονται πολλές εκατοντάδες προσώπων τα οποία εμποδίζονται από το πρόγραμμα αποκτήσεως γαιών να αναλάβουν βιώσιμη και σοβαρή δραστηριότητα εκμεταλλεύσεως στον γεωργικό και δασοκομικό τομέα. Τα πρόσωπα αυτά αποκλείονται σε μεγάλο βαθμό από την αγορά, λόγω της συνάψεως των συμβάσεων μισθώσεως γαιών βάσει κριτηρίων εισαγόντων διακρίσεις.

37 Εν πάση περιπτώσει, η έννοια της ενώσεως επιχειρήσεων κατά το κοινοτικό δίκαιο δεν συνεπάγεται υποχρέωση της προσφεύγουσας ενώσεως να έχει ως μέλη αποκλειστικώς επιχειρήσεις. Επιπλέον, μια ένωση επιχειρήσεων δεν υποχρεούται να μεριμνά για όλα τα επιχειρηματικά συμφέροντα των μελών της προκειμένου να μπορεί να θεωρηθεί ως ένωση επιχειρήσεων έχουσα έννομο συμφέρον προς άσκηση προσφυγής. Κατά την προσφεύγουσα, καθοριστικής σημασίας είναι το κατά πόσον η ένωση εκπροσωπεί τα επιχειρηματικά συμφέροντα μιας σημαντικής ομάδας των μελών της, σύμφωνα με το καταστατικό της.

38 Εξάλλου, τόσο με τις από ετών παρεμβάσεις της στην Επιτροπή σχετικά με το επίδικο πρόγραμμα αποκτήσεως γαιών όσο και στο πλαίσιο διαφόρων άλλων δραστηριοτήτων, η προσφεύγουσα ασχολήθηκε κυρίως με την προστασία των επιχειρηματικών συμφερόντων των μελών της, και τούτο σύμφωνα με το καταστατικό της, το οποίο την επιφορτίζει με την υπεράσπιση των — οικονομικής ιδίως φύσεως — συμφερόντων των μελών της, με στόχο την προστασία τους από δυσμενείς καταστάσεις όσον αφορά τον ανταγωνισμό.

39 Η προσφεύγουσα θεωρεί ότι, υπό τις περιστάσεις αυτές, είναι αδικαιολόγητη η διάκριση των συμφερόντων που άπτονται της ιδιοκτησίας από εκείνα που άπτονται της επιχειρήσεως. Συγκεκριμένα, η πρόσβαση στην κυριότητα γεωργικών και δασοκομικών γαιών ενέχει πρωταρχικής σημασίας ενδιαφέρον για την επιχείρηση, καθόσον προορισμός των γαιών αυτών είναι η για οικονομικούς σκοπούς χρήση τους. Το γεγονός ότι η ίδια εκπροσωπεί κυρίως γερμανικά συμφέροντα δεν έχει σημασία από πλευράς της ανταγωνιστικής θέσεως των μελών της κατά το κοινοτικό δίκαιο. Συναφώς, η προσφεύγουσα παρατηρεί ότι η ίδια η Επιτροπή αποφάνθηκε, με την απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 1999, ότι το πρόγραμμα αποκτήσεως γαιών ήταν ικανό να επηρεάσει την κοινή αγορά. Επιπλέον, αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της Επιτροπής, η προσφεύγουσα έχει ίδιο συμφέρον στην ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως, καθόσον, σε περίπτωση αυστηρής εφαρμογής της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ιθαγενείας, θα θεωρηθεί επιβεβλημένη η αναδιανομή των γαιών και τα μέλη της προσφεύγουσας θα έχουν περισσότερες πιθανότητες να περιληφθούν στην αναδιανομή αυτή.

40 Η προσφεύγουσα προσθέτει ότι, ακόμα και αν το Πρωτοδικείο κρίνει ότι η ίδια δεν αποτελεί ένωση επιχειρήσεων ή επιχειρηματιών, θα πρέπει να θεωρήσει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση την αφορά ατομικά, λόγω της θέσεώς της ως διαπραγματευτή με την Επιτροπή και της συμμετοχής της στη διαδικασία.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

41 Σύμφωνα με το άρθρο 230, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ, ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο δύναται να ασκήσει προσφυγή κατά αποφάσεως απευθυνομένης σε άλλο πρόσωπο μόνον εφόσον η απόφαση το αφορά άμεσα και ατομικά. Δεδομένου ότι η απόφαση απευθυνόταν στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, πρέπει να εξεταστεί αν η απόφαση αυτή αφορά την προσφεύγουσα ατομικά και άμεσα.

42 Κατά πάγια νομολογία, άλλα υποκείμενα δικαίου πλην των αποδεκτών μιας αποφάσεως δεν μπορούν να ισχυριστούν ότι η απόφαση τα αφορά ατομικά παρά μόνον αν αυτή τα θίγει λόγω ορισμένων ιδιαιτέρων χαρακτηριστικών τους ή λόγω μιας πραγματικής καταστάσεως η οποία τα διακρίνει έναντι κάθε άλλου προσώπου και, ως εκ τούτου, τα εξατομικεύει κατά τρόπο ανάλογο με εκείνον με τον οποίο εξατομικεύεται ο αποδέκτης της αποφάσεως (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1963, 25/62, Plaumann κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 937, 942, και της 28ης Ιανουαρίου 1986, 169/84, Cofaz κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1986, σ. 391, σκέψη 22· απόφαση του Πρωτοδικείου της 15ης Σεπτεμβρίου 1998, Τ-11/95, BP Chemicals κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-3235, σκέψη 71).

43 Προκειμένου να κριθεί κατά πόσον πληρούνται στην υπό κρίση περίπτωση οι προϋποθέσεις αυτές, θα πρέπει να υπομνησθεί ο σκοπός των διαδικασιών που προβλέπονται, αντιστοίχως, από τις παραγράφους 2 και 3 του άρθρου 88 ΕΚ. Πράγματι, στον τομέα του ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων, η προκαταρκτική φάση εξετάσεως των ενισχύσεων, που καθιερώνει το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ, η οποία έχει ως μοναδικό σκοπό να δώσει τη δυνατότητα στην Επιτροπή να σχηματίσει μια πρώτη γνώμη ως το κατά πόσον το επίμαχο μέτρο έχει χαρακτήρα κρατικής ενισχύσεως καθώς και ως προς το αν η συγκεκριμένη ενίσχυση συμβιβάζεται εν όλω ή εν μέρει με την κοινή αγορά, πρέπει να διακρίνεται από τη φάση ελέγχου που καθιερώνει το άρθρο 88, παράγραφος 2, ΕΚ. Μόνο στο πλαίσιο αυτής της τελευταίας διαδικασίας, που έχει ως σκοπό να επιτρέψει στην Επιτροπή να διαφωτιστεί πλήρως επί του συνόλου των στοιχείων της υποθέσεως, προβλέπει η Συνθήκη υποχρέωση της Επιτροπής να τάξει στους ενδιαφερομένους προθεσμία για την υποβολή των παρατηρήσεών τους (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 16ης Σεπτεμβρίου 1998, Τ-188/95, Waterleiding Maatschappij κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-3713, σκέψη 52, και της 21ης Μαρτίου 2001, Τ-69/96, Hamburger Hafen- und Lagerhaus κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. II-1037, σκέψη 36).

44 Όταν, χωρίς να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι, βάσει της παραγράφου 3 του ιδίου άρθρου, μια ενίσχυση συμβιβάζεται με την κοινή αγορά, εκείνοι υπέρ των οποίων έχουν τεθεί αυτές οι διαδικαστικές εγγυήσεις μπορούν να επιτύχουν την τήρησή τους μόνον αν έχουν τη δυνατότητα να προσβάλουν την απόφαση αυτή της Επιτροπής ενώπιον του κοινοτικού δικαστή (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 19ης Μαΐου 1993, C-198/91, Cook κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. I-2487, σκέψη 23, και της 15ης Ιουνίου 1993, C-225/91, Matra κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. I-3203, σκέψη 17· προμνησθείσα απόφαση Waterleiding Maatschappij κατά Επιτροπής, σκέψη 53· απόφαση του

Πρωτοδικείου της 11ης Φεβρουαρίου 1999, T-86/96, Arbeitsgemeinschaft Deutscher Luftfahrt-Unternehmen και Hapag Lloyd κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. II-179, σκέψη 49). Κατά συνέπεια, όταν, με προσφυγή ακυρώσεως κατά αποφάσεως της Επιτροπής ληφθείσας κατά το πέρας της προκαταρκτικής φάσεως, ο προσφεύγων σκοπεί στην τήρηση των διαδικαστικών εγγυήσεων που προβλέπει το άρθρο 88, παράγαφος 2, ΕΚ, το γεγονός και μόνον ότι ο προσφεύγων έχει την ιδιότητα του ενδιαφερομένου, κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, αρκεί ώστε να θεωρηθεί ότι η απόφαση τον αφορά άμεσα και ατομικά κατά την έννοια του άρθρου 230, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ (προμνησθείσες αποφάσεις Cook κατά Επιτροπής, σκέψεις 23 έως 26, Matra κατά Επιτροπής, σκέψεις 17 έως 20, και BP Chemicals κατά Επιτροπής, σκέψεις 89 και 90).

45 Στην υπό κρίση περίπτωση, η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε βάσει του άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ, χωρίς η Επιτροπή να κινήσει την επίσημη διαδικασία του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ. Βάσει των ανωτέρω στοιχείων, πρέπει, συνεπώς, να θεωρηθεί ότι η προσβαλλόμενη απόφαση αφορά την προσφεύγουσα άμεσα και ατομικά αν, πρώτον, η προσφεύγουσα σκοπεί στη διαφύλαξη των διαδικαστικών δικαιωμάτων που προβλέπει το άρθρο 88, παράγραφος 2, ΕΚ και, δεύτερον, αν προκύπτει ότι έχει την ιδιότητα του ενδιαφερομένου κατά την έννοια της ίδιας παραγράφου (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, προμνησθείσα απόφαση Hamburger Hafen- und Lagerhaus κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 37 έως 39).

46 Συνεπώς, θα πρέπει καταρχάς να εξεταστεί αν, με την υπό κρίση προσφυγή, η προσφεύγουσα σκοπεί στη διαφύλαξη των διαδικαστικών δικαιωμάτων που απορρέουν από το άρθρο 88, παράγραφος 2, ΕΚ.

47 Πρέπει να παρατηρηθεί ότι η προσφεύγουσα δεν καταγγέλλει ρητώς παράβαση, εκ μέρους της Επιτροπής, της υποχρεώσεώς της να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ, η οποία να παρεμπόδισε την προσφεύγουσα να ασκήσει τα διαδικαστικά δικαιώματα που προβλέπει η διάταξη αυτή. Ωστόσο, οι λόγοι ακυρώσεως που προβάλλει προς στήριξη της υπό κρίση προσφυγής, ιδίως δε ο λόγος που αντλείται από την παράβαση της απαγορεύσεως κάθε διακρίσεως λόγω ιθαγενείας, πρέπει να εκληφθούν υπό την έννοια ότι επιδιώκεται να αναγνωριστεί η ύπαρξη σοβαρών δυσκολιών όσον αφορά το συμβατό των επιδίκων μέτρων με την κοινή αγορά, δυσκολιών οι οποίες επιβάλλουν στην Επιτροπή υποχρέωση κινήσεως της επίσημης διαδικασίας.

48 Πράγματι, κατά παγία νομολογία, η Επιτροπή υποχρεούται να κινήσει τη διαδικασία αυτή αν η πρώτη εξέταση δεν της έχει επιτρέψει να παρακάμψει όλες τις σοβαρές δυσκολίες όσον αφορά την εκτίμηση του συμβατού του επιμάχου κρατικού μέτρου με την κοινή αγορά (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 18ης Σεπτεμβρίου 1995, Τ-49/93, SIDE κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-2501, σκέψη 58, της 15ης Σεπτεμβρίου 1998, Τ-95/96, Gestevisión Telecinco κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-3407, σκέψη 52, και της 15ης Μαρτίου 2001, Τ-73/98, Prayon-Rupel κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. II-867, σκέψη 42). Ακριβώς προκειμένου να διευκολυνθεί το έργο αυτό, με τη βοήθεια των ενδιαφερομένων, προβλέπει το άρθρο 88, παράγραφος 2, ΕΚ την επίσημη φάση εξετάσεως την οποία οφείλει να κινήσει η Επιτροπή. Όμως, εφόσον μόνο στο πλαίσιο της φάσεως εξετάσεως που προβλέπει το άρθρο 88, παράγραφος 2, ΕΚ επιβάλλει η Συνθήκη στην Επιτροπή την υποχρέωση να παράσχει στους ενδιαφερομένους τη δυνατότητα να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους, οι τελευταίοι δεν μπορούν να προβάλουν την αντικειμενική δυσκολία της εξετάσεως στην οποία οφείλει να προβεί η Επιτροπή και να επιτύχουν τον σεβασμό των διαδικαστικών εγγυήσεων που τους προσφέρονται παρά μόνον αν έχουν τη δυνατότητα να αμφισβητήσουν ενώπιον του Πρωτοδικείου την απόφαση περί μη κινήσεως της διαδικασίας του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ.

49 Επομένως, στην υπό κρίση περίπτωση, η προσφυγή πρέπει να εκληφθεί ως προσάπτουσα στην Επιτροπή ότι δεν κίνησε, παρά τις σοβαρές δυσκολίες όσον αφορά την εκτίμηση του συμβατού των επιδίκων ενισχύσεων με την κοινή αγορά, την επίσημη διαδικασία του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ και ως σκοπούσα, τελικώς, στη διαφύλαξη των διαδικαστικών δικαιωμάτων που αναγνωρίζει η εν λόγω παράγραφος.

50 Κατά συνέπεια, πρέπει, περαιτέρω, να εξεταστεί κατά πόσον η προσφεύγουσα έχει την ιδιότητα του ενδιαφερομένου κατά την έννοια του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ.

51 Συναφώς, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι ενδιαφερόμενοι κατά την έννοια του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ δεν είναι μόνον η επιχείρηση ή οι επιχειρήσεις που ωφελούνται από την ενίσχυση, αλλά και τα πρόσωπα, οι επιχειρήσεις ή οι ενώσεις των οποίων τα συμφέροντα θίγονται, ενδεχομένως, από τη χορήγηση της ενισχύσεως, ιδίως δε οι ανταγωνίστριες επιχειρήσεις και οι επαγγελματικές οργανώσεις (απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Νοεμβρίου 1984, 323/82, Intermills κατά Επι-

τροπής, Συλλογή 1984, σ. 3809, σκέψη 16· προμνησθείσες αποφάσεις Cook κατά Επιτροπής, σκέψη 24, και Matra κατά Επιτροπής, σκέψη 18· απόφαση του Δικαστηρίου της 2ας Απριλίου 1998, C-367/95 P, Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France, Συλλογή 1998, σ. I-1719, σκέψη 41· προμνησθείσα απόφαση Hamburger Hafen- und Lagerhaus κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 40). Από τη νομολογία προκύπτει επίσης ότι, για να κριθεί η προσφυγή της παραδεκτή, μια επιχείρηση άλλη από τη δικαιούχο της ενισχύσεως πρέπει να αποδείξει ότι η ανταγωνιστική θέση της στην αγορά επηρεάζεται από τη χορήγηση της ενισχύσεως. Σε αντίθετη περίπτωση, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ενδιαφερόμενος υπό την έννοια του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ (προμνησθείσες αποφάσεις Waterleiding Maatschappij κατά Επιτροπής, σκέψη 62, και Hamburger Hafen- und Lagerhaus κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 41).

52 Δεδομένου ότι η προσφεύγουσα είναι ένωση, πρέπει, καταρχάς, να εξεταστεί κατά πόσον τα μέλη της έχουν την ιδιότητα των ενδιαφερομένων κατά την έννοια του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ. Πράγματι, μια πράξη η οποία θίγει τα γενικά συμφέροντα μιας κατηγορίας πολιτών δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αφορά ατομικά, κατά την έννοια του άρθρου 230, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ, την ένωση η οποία έχει συσταθεί για να προωθεί τα συλλογικά συμφέροντα της κατηγορίας αυτής, πλην εξαιρετικών περιστάσεων όπως ο ρόλος τον οποίο τυχόν διαδραμάτισε η ένωση αυτή στο πλαίσιο της διαδικασίας που κατέληξε στην έκδοση της εν λόγω πράξεως (βλ. κατωτέρω σκέψεις 65 επ.), και, συνεπώς, η ένωση αυτή δεν νομιμοποιείται να ασκήσει προσφυγή ακυρώσεως εν ονόματι των μελών της, όταν αυτά δεν νομιμοποιούνται ατομικώς προς τούτο (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 14ης Δεκεμβρίου 1962, 19/62, 20/62, 21/62 και 22/62, Fédération nationale de la boucherie en gros et du commerce en gros des viandes κ.λπ. κατά Συμβουλίου, Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 845, και της 2ας Απριλίου 1998, C-321/95 P, Greenpeace Council κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. I-1651, σκέψεις 14 και 29· διάταξη του Δικαστηρίου της 18ης Δεκεμβρίου 1997, C-409/96 P, Sveriges Betodlares και Henrikson κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. I-7531, σκέψη 45· προμνησθείσα απόφαση Hamburger Hafen-und Lagerhaus κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 49).

53 Συνεπώς, αν ορισμένα τουλάχιστον μέλη της προσφεύγουσας μπορούν να θεωρηθούν ως ενδιαφερόμενοι κατά την έννοια του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ, πράγμα που προϋποθέτει ότι η ανταγωνιστική θέση τους στην αγορά επηρεάζεται από τη χορήγηση των επιδίκων ενισχύσεων, θα μπορεί να θεωρηθεί ότι η προσφεύγουσα μπορεί παραδεκτώς να ασκήσει την υπό κρίση προσφυγή στο μέτρο που αποτελεί ένωση συγκροτηθείσα για την προώθηση των συλλογικών συμφερόντων των μελών της.

54 Στην υπό κρίση περίπτωση, πρέπει να παρατηρηθεί ότι ορισμένα από τα μέλη της προσφεύγουσας είναι επιχειρηματίες οι οποίοι μπορούν να θεωρηθούν ως άμεσοι ανταγωνιστές των ωφελουμένων από τις επίδικες ενισχύσεις.

55 Συναφώς, από το καταστατικό της προσφεύγουσας προκύπτει σαφώς ότι τα πρόσωπα των οποίων τα συμφέροντα προασπίζει είναι, τουλάχιστον κατά ένα σημαντικό μέρος τους, επιχειρηματίες. Πράγματι, το άρθρο 2, πρώτη περίπτωση, του καταστατικού της μνημονεύει, μεταξύ των κατηγοριών προσώπων των οποίων τα συμφέροντα προασπίζει η προσφεύγουσα, τους «γεωργούς και δασοκόμους, ιδιοκτήτες [...] εργοστασίων και εκμεταλλεύσεων, επιχειρηματίες, εμπόρους και παντός είδους μικροκαλλιεργητές». Η Επιτροπή διευκρίνισε, εξάλλου, απαντώντας σε ερώτηση του Πρωτοδικείου κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι όλοι οι γεωργοί της Ευρωπαϊκής Ενώσεως μπορούν να είναι ανταγωνιστές των ωφελουμένων από το πρόγραμμα αποκτήσεως γαιών. Επιπλέον, η Επιτροπή και η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας δεν αμφισβήτησαν τον ισχυρισμό της προσφεύγουσας σύμφωνα με τον οποίο το 25 % των μελών της, ήτοι 110 πρόσωπα ή οικογένειες, είναι γεωργοί και ότι, λαμβανομένων υπόψη των μελών των λοιπών ενώσεων που είναι μέλη της προσφεύγουσας, η τελευταία εκπροσωπεί περισσότερες από χίλιες επιχειρήσεις που ασκούν δραστηριότητα στον γεωργικό τομέα.

56 Δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι η απόκτηση γεωργικών ή δασικών γαιών αποτελεί ουσιώδες στοιχείο της εμπορικής πολιτικής και της ανταγωνιστικής θέσεως ενός γεωργού ή δασοκόμου. Εν προκειμένω, από τη δικογραφία προκύπτει ότι οι ανταγωνιστικές θέσεις ορισμένων γεωργών και δασοκόμων, μελών της προσφεύγουσας, επηρεάστηκαν από το πρόγραμμα αποκτήσεως γαιών.

57 Συναφώς, θα πρέπει, πρώτον, να παρατεθεί η απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 1999, στην οποία η Επιτροπή θεώρησε ότι «[η] στρέβλωση ή τουλάχιστον η δυνατότητα στρέβλωσης του ανταγωνισμού προκύπτει από το γεγονός ότι όσοι απόκτησαν γη με ευνοϊκούς όρους βρίσκονται σε καλύτερη οικονομική θέση από ό,τι οι ανταγωνιστές τους, στους οποίους δεν χορηγήθηκε παρόμοια ενίσχυση».

58 Δεύτερον, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ένα σημαντικό μέρος των επιχειρηματιών που είναι μέλη της προσφεύγουσας συγκροτείται από πρόσωπα των οποίων οι γαίες δημεύθηκαν κατά την περίοδο 1945-1949 και τα οποία, στη συνέχεια, χαρακτηρίστηκαν ως «επανεγκαθιστάμενοι γεωργοί χωρίς αξίωση αποκαταστάσεως». Από τη δικογραφία προκύπτει ότι η προσφεύγουσα υπεράσπισε, ιδίως, τα συμφέροντα αυτών των προσώπων, εφιστώντας την προσοχή της Επιτροπής στο γεγονός ότι ήταν πολύ δύσκολο για τα πρόσωπα αυτά να επιτύχουν τη σύναψη μακροχρόνιας μισθώσεως και, επομένως, με το πρόγραμμα αποκτήσεως γαιών βρέθηκαν σε μειονεκτικότερη θέση. Παραδείγματος χάριν, σε επιστολή που απηύθυνε στην Επιτροπή στις 11 Αυγούστου 1998, η προσφεύγουσα υπογράμμισε ότι «οι επανεγκαθιστάμενοι γεωργοί που δεν έχουν δικαίωμα αποκαταστάσεως (θύματα μέτρων απαλλοτριώσεως κατά την περίοδο 1945-1949) επίσης βλάπτονται από πλευράς ανταγωνισμού, καθόσον μόνον κατ' εξαίρεση τους παρασχέθηκε η δυνατότητα να μισθώσουν γαίες που αποτελούσαν προηγουμένως κρατική ιδιοκτησία».

59 Αυτή η κατηγορία μελών της προσφεύγουσας θεωρεί ότι θίγεται ιδιαιτέρως από το πρόγραμμα αποκτήσεως γαιών όπως αυτό εγκρίθηκε με την προσβαλλόμενη απόφαση. Συγκεκριμένα, σε επιστολή της 26ης Ιουλίου 2000 την οποία απηύθυνε ένας εκπρόσωπος της ενώσεως Heimatverdrängtes Landvolk eV, μέλους της προσφεύγουσας, προς το συμβούλιο της τελευταίας, αναφέρει τα ακόλουθα:

«Τα εμπόδια στον ανταγωνισμό, τα οποία οι ενισχύσεις προς το σύνολο των μη δικαιουμένων αντιστάθμιση γεωργικών επιχειρήσεων, ενισχύσεις κατά την άποψή μας προδήλως παράνομες, δημιουργούν στα μέλη [της προσφεύγουσας] και στις ενώσεις που είναι μέλη της, αφορούν και πολλά από τα περίπου 770 μέλη της ενώσεώς μας.

Όπως ο υπογράφων, ο οποίος προσπαθεί να συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη με την ιδιότητα του εγκατεστημένου στα νέα Länder επιχειρηματία [...], και άλλα μέλη της ενώσεώς μας δεν υπήρξαν μόνον θύματα των αυθαιρέτων δημεύσεων που έλαβαν χώρα κατά την περίοδο 1945-1949 και τους προκάλεσαν σοβαρή ζημία, αλλά

μετέχουν και ενεργά στην οικονομική ανασυγκρότηση μέσω της ιδιότητάς τους ως επιχειρηματιών. Παρά τη ζημία που σαφώς υφιστάμεθα, λόγω π.χ. της εμμονής στην εφαρμογή της προτεραιότητας της επί τόπου εγκαταστάσεως [...], καταβάλλουμε προσπάθειες να δημιουργήσουμε οικογενειακές επιχειρήσεις ιδιωτικής οικονομίας ως επανεγκαθιστάμενοι χωρίς αξίωση αποκαταστάσεως [...]

[...]

Τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν σήμερα, όπως η μη διαθεσιμότητα των γαιών που ήταν παλαιά στην ιδιοκτησία τους, εμποδίζουν πολλούς ενδιαφερομένους που είναι διατεθειμένοι να επενδύσουν για την ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Σήμερα, τουλάχιστον το 20 % των μελών μας αντιμετωπίζει το πρόβλημα αυτό, ήτοι 150 περίπου πρόσωπα που χαρακτηρίζονται ως επανεγκαθιστάμενοι γεωργοί και εμποδιζόμενοι επενδυτές.»

60 Πρέπει να αναγνωριστεί ότι ορισμένα μέλη της προσφεύγουσας επηρεάζονται αναγκασταστικά, από πλευράς ανταγωνισμού, από την προσβαλλόμενη απόφαση και, συνεπώς, ως ενδιαφερόμενοι κατά την έννοια του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ θα μπορούσαν να ασκήσουν ατομικώς παραδεκτή προσφυγή ακυρώσεως κατά της ιδίας αυτής αποφάσεως.

61 Δεύτερον, από το καταστατικό της προσφεύγουσας προκύπτει ότι η τελευταία δημιουργήθηκε για την προάσπιση των συμφερόντων και των ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων των μελών της. Όμως, η άσκηση του δικαιώματος της ιδιοκτησίας ενέχει ιδιαίτερη σημασία από πλευράς της οικονομικής καταστάσεως του επιχειρηματία. Καίτοι, σύμφωνα με το άρθρο 2, πρώτη περίπτωση, του καταστατικού της, η προσφεύγουσα έχει ευρύτερο σκοπό, δεν αποκλείεται να έχει ως σκοπό να μεριμνά για τα συμφέροντα των μελών της ως επιχειρηματιών. Από τη συστηματική ερμηνεία των άρθρων 1 και 2 του καταστατικού της προσφεύγουσας, λαμβανομένων υπόψη ομού, προκύπτει ότι όντως έχει τέτοιο σκοπό.

62 Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η προσφεύγουσα, προασπίζοντας τα συμφέροντα αυτών των επιχειρηματιών όσον αφορά το δικαίωμα της ιδιοκτησίας, και ιδίως το συμφέρον των γεωργών και των δασοκόμων στην απόκτηση γαιών παρά τη μειονεκτική τους θέση σε σχέση προς τους δυνητικούς ωφελουμένους από το πρόγραμμα αποκτήσεως γαιών, προασπίζει, στην πραγματικότητα, τα εμπορικά και ανταγωνιστικά συμφέροντα των μελών αυτών. Για τον λόγο αυτόν, το επιχείρημα της Επιτροπής ότι η προσφεύγουσα δεν εκπροσωπεί συμφέροντα επιχειρήσεων αλλά άλλα κοινωνικής φύσεως συμφέροντα και ότι η υπό κρίση υπόθεση αφορά αποκλειστικά και μόνον ζητήματα του δικαίου της ιδιοκτησίας που εκφεύγουν του πλαισίου του κοινοτικού δικαίου σύμφωνα με το άρθρο 295 ΕΚ (βλ. ανωτέρω σκέψη 22) δεν μπορεί να γίνει δεκτό. Εξάλλου, από την απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 1999 καθώς και από την προσβαλλόμενη απόφαση προκύπτει ότι η ίδια η Επιτροπή έκρινε αναγκαίο να εξετάσει το πρόγραμμα αποκτήσεως γαιών και υπό το φως των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού, ιδίως των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων. Υπό τις περιστάσεις αυτές, η Επιτροπή δεν μπορεί ευλόγως να αμφισβητήσει ότι μια ένωση η οποία αντιτίθεται στο εν λόγω πρόγραμμα αποκτήσεως γαιών και η οποία αριθμεί μεταξύ των μελών της πολλούς επιχειρηματίες οι οποίοι βρίσκονται σε μειονεκτική θέση σε σχέση προς τους δυνητικούς ωφελουμένους από το πρόγραμμα αυτό, προασπίζει, κατ' ουσία, τα ανταγωνιστικά συμφέροντα των μελών της.

63 Κατά συνέπεια, η προσφεύγουσα, εφόσον είναι, σύμφωνα με το άρθρο 2 του καταστατικού της, ένωση συσταθείσα για την προαγωγή των συλλογικών συμφερόντων των μελών της, μεταξύ των οποίων θα πρέπει να περιληφθούν και τα ανταγωνιστικά συμφέροντα των μελών που είναι γεωργοί ή δασοκόμοι, πρέπει να θεωρηθεί ως νομιμοποιούμενη να ασκήσει την υπό κρίση προσφυγή ακυρώσεως εν ονόματι των μελών αυτών, τα οποία, ως ενδιαφερόμενοι κατά την έννοια του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ, θα μπορούσαν να το πράξουν ατομικώς.

64 Πρέπει να προστεθεί ότι η συλλογική προσφυγή που ασκείται μέσω μιας ενώσεως εμφανίζει πλεονεκτήματα από δικονομική άποψη, διότι έτσι αποφεύγεται η κατάθεση μεγάλου αριθμού διαφορετικών προσφυγών κατά της ίδιας αποφάσεως (απόφαση του Πρωτοδικείου της 6ης Ιουλίου 1995, Τ-447/93 έως Τ-449/93, AITEC

κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-1971, σκέψη 60). Αυτό ισχύει κατά μείζονα λόγο στην περίπτωση της προσφεύγουσας, ένας από τους σκοπούς της οποίας, σύμφωνα με το άρθρο 2, τρίτη και πέμπτη περίπτωση, του καταστατικού της, συνίσταται ακριβώς στην προάσπιση των συμφερόντων των μελών της έναντι των γερμανικών και υπερεθνικών αρχών, καθώς και στη λήψη θέσεως επί των μέτρων που λαμβάνονται, μεταξύ άλλων, από τον Treuhandanstalt.

65 Επιπλέον, πρέπει να παρατηρηθεί ότι μπορεί να θεωρηθεί ότι η προσβαλλόμενη απόφαση αφορά κατ' άλλον τρόπο ατομικώς την προσφεύγουσα, καθόσον η τελευταία επικαλείται ίδιο συμφέρον προς άσκηση της προσφυγής, διότι η θέση της ως διαπραγματευτή επηρεάστηκε από την εν λόγω απόφαση (βλ. αποφάσεις του Δικαστηρίου της 2ας Φεβρουαρίου 1988, 67/85, 68/85 και 70/85, Van der Kooy κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1988, σ. 219, σκέψεις 19 έως 25, και της 24ης Μαρτίου 1993, C-313/90, CIRFS κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. I-1125, σκέψεις 29 και 30· προμνησθείσα απόφαση AIUFFASS και AKT κατά Επιτροπής, σκέψη 50· απόφαση του Πρωτοδικείου της 29ης Σεπτεμβρίου 2000, T-55/99, CETM κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. II-3207, σκέψη 23).

66 Πράγματι, η προσφεύγουσα μετέσχε ενεργώς στην επίσημη διαδικασία εξετάσεως που οδήγησε στην έκδοση της αποφάσεως της 20ής Ιανουαρίου 1999 καθώς και στις άτυπες συζητήσεις σχετικά με την εφαρμογή της, και τούτο με τρόπο ενεργό, πολύμορφο και στηριζόμενο σε επιστημονικές πραγματογνωμοσύνες. Η ίδια η Επιτροπή αναγνώρισε ότι η προσφεύγουσα επηρέασε τη διαδικασία λήψεως της αποφάσεως και υπήρξε ενδιαφέρουσα πηγή πληροφοριών.

67 Κατά συνέπεια, η προσφεύγουσα, ως πρόσωπο το οποίο η απόφαση αφορούσε ατομικώς υπό την έννοια της νομολογίας που υπομνήσθηκε ανωτέρω στη σκέψη 65, θα μπορούσε να έχει ασκήσει παραδεκτώς προσφυγή ακυρώσεως κατά της αποφάσεως με την οποία τερματίσθηκε η εν λόγω επίσημη διαδικασία, αν η απόφαση αυτή ήταν δυσμενής για τα συμφέροντα τα οποία η ίδια εκπροσωπούσε.

68 Όπως επιβεβαίωσε η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η προσβαλλόμενη απόφαση αφορά «αποκλειστικά και άμεσα την εφαρμογή αποφάσεως της Επιτροπής, η οποία είχε ήδη ληφθεί προηγουμένως», δηλαδή της αποφάσεως της 20ής Ιανουαρίου 1999. Συνεπώς, η προσβαλλόμενη απόφαση συνδέεται άμεσα με την απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 1999.

69 Επομένως, δεδομένου του συνδέσμου αυτού μεταξύ των δύο αυτών αποφάσεων και του ρόλου του σημαντικού συνομιλητή τον οποίο διαδραμάτισε η προσφεύγουσα στο πλαίσιο της επίσημης διαδικασίας που περατώθηκε με την απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 1999, η εξατομίκευση της προσφεύγουσας σε σχέση προς την απόφαση αυτή αναγκαστικά επεκτείνεται και όσον αφορά την προσβαλλόμενη απόφαση, έστω και αν η προσφεύγουσα δεν ενεπλάκη στην εκ μέρους της Επιτροπής εξέταση η οποία οδήγησε στην έκδοση της τελευταίας αυτής αποφάσεως. Η διαπίστωση αυτή δεν ανατρέπεται από το γεγονός ότι, εν προκειμένω, η απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 1999 δεν ήταν, καταρχήν, αντίθετη προς τα συμφέροντα που προάσπιζε η προσφεύγουσα.

70 Από όλα τα ανωτέρω προκύπτει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση αφορά ατομικώς την προσφεύγουσα υπό την έννοια της νομολογίας που παρατίθεται ανωτέρω στη σκέψη 42.

71 Το συμπέρασμα αυτό δεν αναιρείται από την περίσταση, την οποία επικαλείται η Επιτροπή (βλ. ανωτέρω σκέψη 26), ότι το πρόγραμμα αποκτήσεως γαιών συνιστά καθεστώς ενισχύσεων και ότι, κατά συνέπεια, η έγκριση του καθεστώτος αυτού από την Επιτροπή αποτελεί μέτρο γενικής ισχύος το οποίο εφαρμόζεται σε αντικειμενικώς καθοριζόμενες καταστάσεις και παράγει έννομα αποτελέσματα έναντι μιας κατηγορίας προσώπων προσδιοριζομένων κατά τρόπο γενικό και αόριστο. Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, υπό ορισμένες περιστάσεις, μια πράξη γενικής ισχύος μπορεί να αφορά ατομικά ορισμένα πρόσωπα και ότι αυτό συμβαίνει ακριβώς στην περίπτωση που η επίμαχη πράξη θίγει ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο που προσδιορίζεται λόγω ορισμένων ιδιαιτέρων χαρακτηριστικών του ή μιας πραγμα-

τικής καταστάσεως που το χαρακτηρίζει σε σχέση με οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 16ης Μαΐου 1991, C-358/89, Extramet Industrie κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1991, σ. I-2501, σκέψη 13, της 18ης Μαΐου 1994, C-309/89, Codorniu κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1994, σ. I-1853, σκέψεις 19 και 20, και της 31ης Μαΐου 2001, C-41/99 P, Sadam Zuccherifici κ.λπ. κατά Συμβουλίου, Συλλογή 2001, σ. I-4239, σκέψη 27). Αυτό ακριβώς συμβαίνει στην υπό κρίση περίπτωση, όπως διαπιστώθηκε ανωτέρω στις σκέψεις 43 έως 70.

72 Επιπλέον, αντίθετα προς τα υποστηριζόμενα από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας (βλ. ανωτέρω σκέψη 32), το γεγονός ότι η προσβαλλόμενη απόφαση αφορά καθεστώς ενισχύσεων δεν την εμποδίζει να αφορά άμεσα την προσφεύγουσα.

73 Πράγματι, όταν δεν υφίσταται καμία αμφιβολία ως προς τη βούληση των εθνικών αρχών να προβούν σε ορισμένη ενέργεια, η πιθανότητα να μην κάνουν χρήση της ευχέρειας που τους παρέχει η απόφαση της Επιτροπής είναι καθαρά θεωρητική, οπότε η απόφαση μπορεί να αφορά άμεσα τον προσφεύγοντα (απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Ιανουαρίου 1985, 11/82, Πειραϊκή-Πατραϊκή κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 207, σκέψεις 9 και 10· αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 27ης Απριλίου 1995, T-435/93, ASPEC κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-1281, σκέψεις 60 και 61, και T-442/93, AAC κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-1329, σκέψεις 45 και 46, και της 22ας Οκτωβρίου 1996, T-266/94, Skibsværftsforeningen κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-1399, σκέψη 49, καθώς και προμνησθείσα απόφαση AIUFFASS και AKT κατά Επιτροπής, σκέψεις 46 και 47).

74 Στην υπό κρίση περίπτωση, οι γερμανικές αρχές κατέστησαν αρκούντως σαφή την πρόθεσή τους να εφαρμόσουν το πρόγραμμα αποκτήσεως γαιών, όπως αυτό εγκρίθηκε από την Επιτροπή. Η πρόθεση αυτή μπορεί, μεταξύ άλλων, να συναχθεί από το γεγονός ότι, κατόπιν της εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, θεσπίστηκε ο Vermögensrechtsergänzungsgesetz (βλ. ανωτέρω σκέψη 10). Κατά συνέπεια, πρέπει να θεωρηθεί ότι η προσβαλλόμενη απόφαση αφορά άμεσα την προσφεύγουσα.

75 Από όλα τα ανωτέρω προκύπτει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση αφορά ατομικά και άμεσα την προσφεύγουσα.

76 Τέλος, αντίθετα προς τα υποστηριζόμενα από την Επιτροπή και την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, υφίσταται σύνδεσμος μεταξύ, αφενός, των συμφερόντων της προσφεύγουσας και των μελών της και, αφετέρου, των συμφερόντων τα οποία εκπροσωπεί η προσφεύγουσα στο πλαίσιο της παρούσας προσφυγής.

77 Πράγματι, η υπό κρίση προσφυγή, με την οποία ζητείται η ακύρωση της εγκριτικής αποφάσεως της Επιτροπής, υπηρετεί τα συμφέροντα των μελών της προσφεύγουσας και, ως εκ τούτου, τα συμφέροντα της ίδιας της προσφεύγουσας. Μέλη της προσφεύγουσας είναι, μεταξύ άλλων, πρόσωπα που δεν έχουν κατά προτεραιότητα πρόσβαση στην απόκτηση γαιών δυνάμει του καθεστώτος ενισχύσεων που ενέκρινε η Επιτροπή. Η ακύρωση της αποφάσεως περί εγκρίσεως του καθεστώτος ενισχύσεων θα ωφελούσε τα μέλη της προσφεύγουσας, στο μέτρο που θα συνέβαλλε να τεθεί τέρμα στην κατά προτεραιότητα απόκτηση των γαιών εκ μέρους των ανταγωνιστών τους.

78 Υπό τις περιστάσεις αυτές, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι στην υπό κρίση υπόθεση η προσφεύγουσα προασπίζει αλλότρια γι' αυτήν συμφέροντα. Το συμπέρασμα αυτό δεν αναιρείται από το γεγονός ότι η προσφεύγουσα επικαλείται, στο πλαίσιο της προσφυγής της, παραβίαση της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ιθαγενείας προκειμένου να καταδείξει τον παράνομο χαρακτήρα της προσβαλλομένης αποφάσεως. Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, δεδομένου ότι η παρούσα προσφυγή ακυρώσεως υπηρετεί τα συμφέροντα της προσφεύγουσας και των μελών της και εφόσον η προσβαλλόμενη απόφαση αφορά την προσφεύγουσα ατομικά και άμεσα για τους λόγους που εκτίθενται ανωτέρω στις σκέψεις 42 έως 75, η προσφεύγουσα θεμιτώς μπορεί να επικαλεστεί οποιονδήποτε από τους λόγους παρανόμου που απαριθμούνται στο άρθρο 230, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ, συμπεριλαμβανομένης και της παραβάσεως των άρθρων της Συνθήκης που προβλέπουν την

απαγόρευση των διακρίσεων. Επιβάλλεται, εξάλλου, να διευκρινιστεί ότι η προσφεύγουσα δεν επικαλείται αποκλειστικά, προς στήριξη της προσφυγής της, δυσμενή διάκριση λόγω ιθαγενείας, αλλά επικαλείται και παράβαση του άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ.

79 Από όλα τα ανωτέρω προκύπτει ότι ο πρώτος λόγος απαραδέκτου είναι απορριπτέος.

Επί του δευτέρου λόγου απαραδέκτου που αντλείται από την κατάχρηση διαδικασίας

Επιχειρήματα των διαδίκων

80 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η προσφεύγουσα δεν αντιτίθεται στη χορήγηση των ενισχύσεων, αλλά βάλλει μόνον κατά της υποτιθεμένης δυσμενούς διακρίσεως κατά τη χορήγηση των ενισχύσεων, η οποία δεν την αφορά αυτή καθαυτή. Πράττοντας κατά τον τρόπο αυτό, η προσφεύγουσα ενεργεί κατά παράβαση διαδικασίας και, ειδικότερα, κατά παραβίαση της αρχής της διακρίσεως των προσφυγών. Συγκεκριμένα, οι διακρίσεις όπως αυτές που επικαλείται η προσφεύγουσα δεν αποτελούν το αντικείμενο του ελέγχου των ενισχύσεων, αλλά μπορούν μόνο να αποτελέσουν το αντικείμενο της διαδικασίας του άρθρου 226 ΕΚ. Εξάλλου, ζητώντας την ακύρωση των ήδη συναφθεισών συμβάσεων πωλήσεως για να εξαλειφθεί η διάκριση την οποία ισχυρίζεται ότι υπέστη και να δοθεί η δυνατότητα στα μέλη της όπως και στους λοιπούς υπηκόους της Ευρωπαϊκής Ενώσεως να αποκτήσουν γαίες, η προσφεύγουσα παραβιάζει επίσης την αρχή της διακρίσεως των προσφυγών, χρησιμοποιώντας την προσφυγή ακυρώσεως ως προσφυγή κατά παραλείψεως.

81 Η προσφεύγουσα αντικρούει την άποψη της Επιτροπής ότι η υπό κρίση προσφυγή ασκήθηκε καταχρηστικώς.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

82 Όπως διαπιστώθηκε στο πλαίσιο της εξετάσεως του πρώτου λόγου απαραδέκτου, ο σκοπός της υπό κρίση προσφυγής ακυρώσεως υπηρετεί τα συμφέροντα της προσφεύγουσας, η δε τελευταία πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 230, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ. Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να της προσαφθεί ότι ενήργησε κατά κατάχρηση διαδικασίας ή κατά παράβαση της αρχής της διακρίσεως των προσφυγών ασκώντας προσφυγή ακυρώσεως δυνάμει του άρθρου 230 ΕΚ.

83 Συνεπώς, και ο δεύτερος λόγος απαραδέκτου πρέπει να απορριφθεί.

84 Από όλα τα ανωτέρω προκύπτει ότι η ένσταση απαραδέκτου πρέπει να απορριφθεί.

Επί των δικαστικών εξόδων

85 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, η απόφαση για τα δικαστικά έξοδα λαμβάνεται με την απόφαση ή τη διάταξη που περατώνει τη δίκη. Δεδομένου ότι η ένσταση απαραδέκτου απορρίπτεται και, συνεπώς, η παρούσα απόφαση δεν περατώνει τη δίκη, το Πρωτοδικείο πρέπει να επιφυλαχθεί ως προς τα έξοδα της παρούσας διαδικασίας.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (τέταρτο πενταμελές τμήμα)

αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την ένσταση απαραδέκτου.

2) Επιφυλάσσεται ως προς τα δικαστικά έξοδα.

Βηλαράς Tiili Pirrung

Mengozzi Meij

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 5 Δεκεμβρίου 2002.

Ο Γραμματέας Ο Πρόεδρος

H. Jung Μ. Βηλαράς